

Päätös

13.12.2022

MV/134/05.01.00/2021 1 (6)

Museovirasto
PL 913
00101 HELSINKI

Viite

Asia **RAASEPORI, Hästö Busön hylky, muinaisjäännöksen rajojen vahvistaminen**

Museovirasto on omasta aloitteestaan pannut vireille muinaismuistolain 295/63 mukaisen muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamisen Raaseporissa sijaitsevalle historialliselle Hästö Busön laivanhyllylle. Hylky on muinaisjäännösrekisterissä nimellä Hästö Busö lounaispuoli ja numerolla 1000045984.

Hästö Busön hylky on rungoltaan hyvin säilynyt noin 27 metriä pitkä puurunkoisen purjealuksen hylky, joka voidaan sekä rungon rakenteen että hyllyssä olevien esineiden ajoituksen perusteella olettaa yli sata vuotta sitten uponneeksi. Uppoamisajankohdaksi on arvioitu 1800-luvun alku. Siten hylky on muinaismuistolain 20 §:n 1 momentin nojalla rauhoitettu ja hylystä on soveltuvien osin voimassa, mitä kiinteästä muinaisjäännöksestä säädetään.

Toistaiseksi ei ole varmaa tietoa siitä, missä laiva oli rakennettu, minkä maan lipun alla se purjehti ja mihin se oli matkalla. Ei ole myöskään tietoa siitä, mikä aiheutti laivan haaksirikon tai mitä miehistölle tapahtui. Laivan lastin sisältö ja laivan rakenne tunnetaan vain osittain. Hyllyn tutkimuksellinen arvo on suuri. Hylky sisältää runsaasti esineistöä.

Hyllyn sijaintipaikan koordinaatit ovat Lat 59°48,62237' Lon 23°18,40408' WGS84 (liitekartta). Suoja-alue on Raaseporin edustalla Hästö Busö –saaresta noin kolme kilometriä etelälounaaseen. Hylky on valtion omistamalla yleisellä vesialueella (kiinteistö 710-894-1-1), jota hallinnoi Metsähallitus. Alue on Natura 2000 -aluetta FI0100005.

Lausunnot

Ennen päätöksen tekemistä lausuntoa on pyydetty Metsähallitukselta, Rajavartiolaitokselta, Uudenmaan liitolta, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, Länsi-Uudenmaan alueelliselta vastuumuseolta, Liikenne- ja viestintävirasto Traficomilta, Väylävirastolta ja Raaseporin kaupungilta.

Metsähallitus 12.4.2022

Metsähallituksella ei ole huomautettavaa suoja-alueen rajauksesta tai sille asetettavista rajoituksista.

Rajavartiolaitoksen esikunta, Raja- ja meriosasto 29.4.2022

Rajavartiolaitos puoltaa esitettyä suoja-aluetta. Rajavartiolaitoksen näkemyksen mukaan suoja-alueen asettaminen helpottaa valvontaa, sekä mahdollisia rikostorjunnallisia jatkotoimenpiteitä.

Uudenmaan liitto 26.4.2022

Voimassa olevassa Uusimaa 2050- kaavakokonaisuuteen kuuluvassa Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavassa alueelle ei ole osoitettu muita merkintöjä kuin Natura 2000-alue - ominaisuusmerkintä. Kaavan yleisissä määräyksissä on määräykset Natura-alueen merkinnästä seuraavasti: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvat tai siihen kuuluviksi ehdotetut alueet, turvattava alueiden yhtenäisyys, arvioitava suunnitelmasta alueelle kohdistuvat vaikutukset ja huolehdittava, ettei merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Suunnitelman vaikutukset ja hyväksymisedellytykset tulee arvioida siten kuin luonnonsuojelulaissa on säädetty. Vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon mahdolliset yhteisvaikutukset muiden suunnitelmien ja hankkeiden kanssa. Suunnittelussa tulee käyttää valtioneuvoston Natura alueita koskeviin päätöksiin sisältyviä aluerajauksia sekä viimeisimpiä Natura-tietolomakkeita.” Lisäksi yleisten suunnittelumääräysten mukaan: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueidenkäytössä on otettava huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvattava luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot”. Uusimaa 2050 kaavakokonaisuuden yhtenä suunnitteluperiaatteena on kulttuuriympäristön arvojen turvaaminen. Merenalaista kulttuuriperintöä ei kaavassa ole käsitelty erikseen. Muinaismuistolaki suojelee ilman eri toimenpiteitä sen piiriin kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset ja kieltää toimenpiteet, jotka saattavat olla vaaraksi muinaisjäännöksen säilymiselle.

Uudenmaan liitto katsoo, että sen lisäksi, että muinaismuistolaki turvaa maankäyttö- ja rakennuslakia vahvemmin kaikki kiinteät muinaisjäännökset, Museoviraston määrittämät Hästö-Busö hyllyn suoja-alue ja sen hyllyn suojelua turvaavat määräykset tukevat Uusimaa-kaavan suunnitteluperiaatteena olevaa kulttuuriympäristön arvojen turvaamista. Suoja-alueen määrittäminen ei ole myöskään ristiriidassa maakuntakaavan muiden tavoitteiden tai alueen kaavamerkinnän (Natura 2000-alue) kanssa. Suoja-alueen määräyksissä on kuitenkin tarpeen ottaa huomioon, että alueelle sijoittuvaan kaapeliin voi liittyä välttämätöntä huolto tms. toimintaa.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 7.4.2022

ELY-keskus pitää esitystä perusteltuna ja suoja-alueen rajausta asianmukaisena.

Länsi-Uudenmaan museo 13.4.2022

Länsi-Uudenmaan museo pitää esitystä suoja-alueen vahvistamisesta kannatettavana ja suoja-alueelle ehdotettua laajuutta perusteltuna. Museolla ei ole huomautettavaa asiaan.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom 8.4.2022

Suunnitellun suoja-alueen läheisyydessä ei sijaitse vesilain mukaisia yleisiä kulkuväyliä (vesiväyliä) eikä merenkulun kelluvia turvalaitteita. Traficomilla ole huomautettavaa esitetystä suojelualueesta. Traficom toimii Suomen merikarttaviranomaisena ja julkaisee Suomen meri- sekä järvi-alueilta painettuja ja elektronisia merikarttoja. Mikäli suoja-alueella halutaan esittää merikartoilla, suoja-alueesta tulisi tehdä ilmoitus sähköpostiosoitteeseen muutostiedot_merikartat@traficom.fi (kopio kenttään: vesivaylat@traficom.fi). Ilmoituksessa tulisi ilmoittaa hyllyn todellista sijaintia koordinaateilla (EUREF-FIN/WGS84) ja suoja-alueen halkaisija. Tietojen perusteella suoja-alueella tallennetaan tietokantaan ja lisätään merikartoille.

Väylävirasto 7.4.2022

Lausuntonaan Väylävirasto toteaa, ettei sillä ole hallinnassaan esitetulle suoja-alueelle sijoituvia meriväyliä tai niihin liittyviä turvalaitteita. Siten Väylävirasto ei näe esteitä suoja-alueen rajojen vahvistamiselle

Raaseporin kaupunki ilmoitti 1.4.2022, ettei se anna asiassa lausuntoa.

Museoviraston ratkaisu

Hästö Busön lounaispuolen hyllylle vahvistetaan muodoltaan pyöreä suoja-alue, jonka keskipisteenä hylky on ja jonka halkaisija on 800 metriä (liitekartta).

Hyllyn suojelua turvaaviksi määräyksiksi päätetään seuraavaa:

1. Hästö Busön hyllyn kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen ei ole sallittua ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa.
2. Suoja-alueella kielletään kaikki sukellustoiminta ja ankkurointi, johon ei ole Museoviraston lupaa.
3. Suoja-alueella kielletään sellainen kalastustoiminta, joka voi vahingoittaa hylkyä.
4. Suoja-alueella kielletään rakentamistoiminta ja muu merenpohjaa muuttava toiminta.

Rajojen vahvistaminen ei estä suoja-alueen läpi kulkemista veneellä tai laivalla.

Perustelut

Hyllyn tieteellinen, historiallinen ja kansainvälinen merkitys

Itämeren pohjoisosassa on maailmanlaajuisesti katsoen poikkeuksellisen hyvät vedenalaiset olosuhteet orgaanisen aineen säilymiselle. Veden alhaisen suolapitoisuuden takia Itämeren pohjoisosassa ei esiinny teredo navalis –nilviäistä, joka valtamerissä tuhoaa orgaanista ainesta ja siten myös puurakenteisia hylkyjä. Vähäsuolaisuuden lisäksi veden kylmyys ja vähähappisuus sekä päivänvalon vähäisyys edistävät hylkyjen säilymistä Itämeressä. Sopivissa olosuhteissa hyllyssä säilyy puun lisäksi esimerkiksi nahkaa, kangasta, luuta ja jopa kasvien osia. Näin ollen hyllyt ovat arkeologisen tutkimuksen kannalta monipuolisia kohteita. Laivanhyllyt sisältöineen ovat muun muassa kaupankäynnin, teknisten innovaatioiden ja sotatapahtumien tietolähteitä. Rungoltaan hyvin säilynyt hylky, joka on tietynä tunnettuna ajanjaksona joutunut meren pohjaan varusteineen, työvälineineen, astioineen, miehistön ja päällystön henkilökohtaisine esineineen, aseistuksineen ja muine yksityiskohtineen, on tieteellisesti ja tutkimuksellisesti merkittävä kokonaisuus. Se tarjoaa mahdollisuuden verrata fyysisiä löytöjä kirjalliseen lähdeaineistoon ja tulkita oman aikakautensa olosuhteita. Se sisältää laajan ja monipuolisen tutkimusaineiston, joka voi hyödyttää menneisyyden tutkimuksen eri osa-alueita. Yksi tärkeimmistä osa-alueista on laivanrakennus.

Merenkulku on luonteeltaan kansainvälistä, joten sitä ovat myös vedenalainen kulttuuriperintö ja sen tutkimus. Itämeri on ollut sekä kaupankäynnin että sodan näyttämönä, ja siellä ovat toimineet sekä Itämeren rantavaltiot että muut Euroopan maat. Hästö Busön hylky on eurooppalaista vedenalaista kulttuuriperintöä, johon esimerkiksi lastitavaroiden kautta useilla mailla on historiallinen ja kulttuurinen yhteys. Hylkyjä poikkeuksellisen hyvin säilyttävän pohjoisen Itämeren maana Suomen on tärkeää tunnistaa aluevesillään olevat kansainvälisesti merkittävät ja tutkimukselle arvokkaat kohteet ja vahvistaa niiden suojelua.

Hyllyn rungon muoto viittaa siihen, että laiva oli rakennettu 1700-luvun jälkipuolella. Hyllyssä olevien astioiden ajoituksen sekä aseistuksen perusteella voidaan olettaa, että laivan haaksirikko liittyy Napoleonin sotien (1803-1815) aikaan. Itämeri oli tuolloin merenkulun kannalta turvaton alue, kuten sotien aikana on tyypillistä. Ehkä siksi tämä kauppalaiha oli varustettu tykeillä. Aseistus viittaa levottomaan ajanjaksoon; yleensä Itämerellä liikkuvia kauppa-aluksia ei varustettu tykeillä. Hyllyssä olevat astiat on todennäköisesti Englannissa valmistettuja. On mahdollista, että alus oli tulossa Englannista ja sen tarkoituksena oli hakea Itämeren itäosasta Englantiin puutavaraa laivanrakennuksen tarpeisiin.

Hyllyssä on poikkeuksellisen paljon tutkimuspotentiaalia. Vasta kun fyysistä jäännöstä on tutkittu tarkemmin, on parhaat edellytykset selvittää laivaan liittyviä arkistolähteitä, saada selville laivan tarina ja rooli Itämeren historian, merenkulun ja kaupan kokonaisuudessa.

Tutkimus ja sen julkaiseminen mahdollistavat hyllyn sisältämän aineiston saattamisen myös kansainvälisen tutkimuksen ulottuville ja käyttöön.

Hylkyyn kohdistuvat uhat

Muinaismuistolain rauhoittamalla hyllyllä sukeltaminen harrastus- ja virkistystoimintana on lähtökohtaisesti sallittua manner-Suomen vesialueella. Muinaisjäänöksiä arvioituilla hyllyillä sukeltamista ei tarvitse ilmoittaa eikä sukeltamiseen tarvitse hakea lupaa viranomaisilta. Muinaisjäänösten tutkimiseen tarvitaan kuitenkin muinaismuistolain 10 §:n perusteella Museoviraston myöntämä tutkimuslupa. Muinaisjäänöksiä ei saa ilman muinaismuistolain perusteella annettua lupaa kaivaa, peittää, muuttaa, vahingoittaa tai poistaa eikä niihin tule muulla tavalla kajota.

Monet sukeltajaryhmät tuottavat vapaaehtoisesti tietoa ja kuva-aineistoa hyllyistä kunnioittaen hylkyjä merkittävänä kulttuuriperintönä. Tällaiset sukeltajat ovat tärkeitä yhteistyötahoja Museovirastolle. Käytännön kokemuksesta Museovirasto kuitenkin tietää, että osa sukeltajista nostaa virkistyssukellusten yhteydessä hyllyistä esineitä osin tarkoituksella, osin ajattelemattomuuttaan. Sekä Suomessa että Ruotsissa on epäilyjä siitä, että historiallisista hyllyistä luvatta anastettuja esineitä päätyy myös kansainvälisille antiikkiesineiden markkinoille. Hylky, joka sisältää runsaasti esineistöä, houkuttaa luvattomiin esinenostoihin. Museovirasto on saanut lukuisia kertoja hylkysukeltajilta tietoa siitä, että muinaismuistolain rauhoittamista hyllyistä on kadonnut esineitä ja Museovirasto on tehnyt tapauksista tutkintapyyntöjä poliisille. Useimmiten tekijää ei saada selville eivätkä tapaukset etene oikeuskäsittelyyn asti, mutta 2016 Helsingin hovioikeus tuomitsi sukeltajan Porvoossa sijaitsevassa rauhoitetussa hyllyssä olleiden esineiden varastamisesta sakkoihin sekä menettämään valtiolle rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn.

Museoviraston tiedossa on useita tapauksia, jolloin hylkyjä on vahingoitettu sukellustukialusten ankkuroituessa. Kun alus halutaan kiinnittää mahdollisimman lähelle sukelluskohdetta, ankkuri voi osua hylkyyn aiheuttaen peruuttamatonta vahinkoa hyllyn rakenteille ja esineille. Suurta vahinkoa aiheutetaan silloin, kun sukeltajaryhmällä ei ole tarkkaa tietoa hyllyn sijainnista ja ympäristön merenpohjasta eikä ankkurointia pystytäkään suunnittelemaan etukäteen turvallisesti. Myös hyllyssä sukeltaminen voi jättää jälkiä hylkyyn, jos esimerkiksi hyllyn sisälle pyritään tai esineiden pintaa naarmutetaan materiaalin selvittämiseksi.

Luvattomat esinenostot ja hyllyn rungon vahingoittaminen heikentävät hyllyn tutkimusmahdollisuutta ja vahingoittavat tutkimuskokonaisuutta. Hästö Busön hylky on altis vahingonteolle, koska se sijaitsee lähellä rannikkoa ja syvyydessä, joka on helppo saavuttaa. Museoviraston tiedossa on, että virkistyssukellustoiminta on alkanut Hästö Busön hyllyllä ja hyllyssä olevia esineitä on alkanut kadota. Tämän on todennut ainakin yksi hylkyä kuvannut sukeltaja, jonka ottamat valokuvat osoittavat muutoksia tapahtuneen marraskuun 2021 ja kesäkuun 2022 välillä.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta saadun tiedon mukaan hylky sijaitsee pyyntiruudussa 62, jonka alueella harjoitetaan rysä- ja verkkokalastusta. Nämä kalastusmuodot sisältävät pohjaan ankkuroitavien kalastusvälineiden käyttöä. Troolaaminen on pyyntiruudussa harvinaista, mutta ei mahdotonta. Kalastaminen hyllyn läheisyydessä on uhka hyllylle silloin, kun käytetään pohjaan ankkuroitavia tai lähellä pohjaa toimivia kalastusvälineitä. Monet sukeltajat ovat kertoneet Museovirastolle havaintojaan hyllyistä, joiden rakenteisiin on takertunut kalaverkkoja tai troolia. Joissakin tapauksissa myös kalastajat ovat itse kertoneet troolien aiheuttamista vahingoista. Troolien tiedetään vetäneen mukanaan hylkyjen keula- ja kansirakenteita ja mastoja.

Merialueilla tapahtuva vesirakentaminen, kuten putkien ja kaapeleiden lasku, läjittäminen ja maa-aineksen otto, yleistyy jatkuvasti. Mikäli rakennustoimintaa tehdään ottamatta hylkyä huomioon, hyllyn säilyminen on uhattuna.

Suoja-alueen tarkoitus

Suoja-alueen tarkoituksena on merkittävän Hästö Busön hylyn ja sen sisältämän tiedon säilyminen eheänä arkeologisena kokonaisuutena tulevaa tutkimusta varten. On toivottavaa, että jatkossa hylky on tieteellisen tutkimuksen kohteena ja hylky on mukana lisäämässä tietämystä Itämeren historiasta, kaupasta ja merenkulusta. Se, että hylky rakenteineen ja esineistöineen säilyy ilman ihmisen toiminnan aiheuttamia muutoksia ja vahinkoa, on edellytys tutkimuksen parhaalle mahdolliselle onnistumiselle. Jos hylky säilyy vapaan virkistyssukeltamisen kohteena ja sen kohdalla ankkuroidutaan, tutkimuskokonaisuuden köyhtyminen ja vahingoittuminen Museoviraston arvion mukaan väistämättä nopeutuu. Suoja-alueen rajojen vahvistaminen korostaa hylyn merkittävyyttä, mahdollistaa valvontaa ja auttaa tiedostamaan hylyn olemassaolon myös kalastamisen ja vesirakentamisen yhteydessä, ja hylky pystytään siten paremmin huomioimaan näissä toiminnoissa.

Hylkyä voidaan parhaiten pitkäaikaisesti turvata sukeltamisen, ankkuroimisen, kalastamisen ja vesirakentamisen aiheuttamilta vahingoilta muinaismuistolain mukaisen suoja-alueen avulla.

Suoja-alueen laajuuden on oltava merkittävästi hylyn rungon lähialuetta laajempi. Hylyn osia voi olla näkymättömissä pohjan sisällä ja hylyn hajoamisprosessin edetessä rakenneosia voi levitä vähitellen laajemmalle alueelle hylyn ympäristöön.

Sovelletut säädökset

Muinaismuistolaki 295/1963; 1 §, 4 §, 5 § 1 momentti, 5a §, 5b §, 5c §, 20 § 1 momentti.

Lisätiedot

Lisätietoja päätöksestä antaa Museoviraston kulttuuriympäristöpalvelut -osaston intendentti Maija Matikka (maija.matikka@museovirasto.fi, puh. 0295 33 6284).

Pääjohtaja	Tiina Merisalo
Intendentti	Maija Matikka

Liitteet Karttaliite suoja-alueesta
Karttaliite hylyn sijainnista etelärannikolla
Valitusosoitus Helsingin hallinto-oikeus

Jakelu Metsähallitus
Rajavartiolaitos
Uudenmaan liitto - Nylands förbund
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Raaseporin kaupunki/Länsi-Uudenmaan museo
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Väylävirasto
Raaseporin kaupunki

